

Sygn. akt III CZ 24/20

POSTANOWIENIE

Dnia 28 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Mariusz Łodko

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. F.
przeciwko R. K.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli i wydanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 września 2021 r.,
zażalenia pozwanego
na wyrok Sądu Okręgowego w K.
z dnia 2 lipca 2020 r., sygn. akt II Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 2 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy w K. po rozpoznaniu sprawy z powództwa J. F. przeciwko R. K. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli i wydanie na skutek apelacji Powódki i Pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w W. z 29 marca 2019 r., uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

Zażalenie na powyższe orzeczenie złożyła Powódka, zarzucając naruszenie prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a to poprzez

naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., art. 207 § 6 k.p.c. w związku z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469 ze zm.), art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c., art. 386 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. oraz art. 391 k.p.c. i 233 § 1 k.p.c. oraz naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 408 k.c. w zw. z art. 226 § 1 k.c. oraz w zw. z art. 898 § 2 k.c. i w zw. z art. 405 k.c., art. 898 k.c. w zw. z art. 408 k.c. oraz art. 226 § 1 i 2 k.c., w zw. z art. 229 § 1 k.c. i w zw. z art. 230 k.c. Z daleko posuniętej ostrożności procesowej, gdyby Sąd nie zgodził się ze stanowiskiem Powódki, iż roszczenie obdarowanego po odwołaniu darowizny staje się wymagalne dopiero z chwilą wydania darowizny darczyńcy, podniosła zarzut naruszenia art. 408 k.c. w zw. z art. 226 § 1 k.c. oraz w zw. z art. 898 § 2 k.c. i w zw. z art. 405 k.c., art. 5 k.c. w zw. z art. 405 k.c., art. 33 k.r.o. w zw. z art. 31 k.r.o. oraz w zw. z art. 43 k.r.o.

Powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K., z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania zażaleniowego.

Pozwany wniosł o oddalenie zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie. Środek odwoławczy przewidziany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest szczególnym rodzajem zażalenia. Nie służy on ocenie prawidłowości czynności procesowych sądu podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani także zaprezentowanego przez ten sąd poglądu na temat wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie. Kontrola dokonywana przez Sąd Najwyższy w tych granicach nie zmierza ani do oceny zasadności żądania pozwu, ani także apelacji i nie polega na merytorycznym badaniu stanowiska sądu II instancji co do przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie. Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu II instancji ma służyć wyłącznie poddaniu kontroli, czy zostało ono prawidłowo wydane. Sąd Najwyższy ocenia, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które w świetle art. 386 § 4 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego zamiast reformatoryjnego, i - w zależności od wyniku - albo oddala

zażalenie, albo uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi II instancji do ponownego rozpoznania (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z: 26 września 2014 r., sygn. akt IV CZ 49/14; 2 października 2014 r., sygn. akt IV CZ 54/14; 31 stycznia 2018 r., sygn. akt I CZ 8/18; z dnia 22 października 2020 r., sygn. akt IV CZ 63/20, niepublikowane).

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. uchylenie wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji może nastąpić w razie nierozpoznania istoty sprawy przez ten sąd oraz gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podnoszono, że nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu powyższego przepisu, jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd I instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z: 23 września 1998 r., sygn. akt II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; 12 lutego 2002 r., sygn. akt I CKN 486/00, OSP 2003, z. 3, poz. 36; 19 czerwca 2013 r., sygn. akt I CSK 156/13; 25 czerwca 2015 r., sygn. akt V CZ 35/15; 7 kwietnia 2016 r., sygn. akt II CZ 6/16; 10 marca 2021 r., sygn. akt II CZ 63/20, niepublikowane).

Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd I instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 5 grudnia 2012 r., sygn. akt I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68; 23 września 2016 r., sygn. akt II CZ 73/16; 24 stycznia 2017 r., sygn. akt V CZ 92/16, niepublikowane).

Rozpoznanie istoty sprawy wymaga prawidłowego zidentyfikowania jej przedmiotu; bez tego zabiegu nie jest możliwe dokonanie oceny żądania pozwu w płaszczyźnie prawa materialnego. Nie jest możliwa zaś ocena tego przedmiotu

w sytuacji, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia uniemożliwia prześledzenie rozumowania sądu I instancji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2018 r., sygn. akt I CZ 145/17).

Wydanie orzeczenia kasatoryjnego na gruncie obowiązujących przepisów jest jednak co do zasady fakultatywne, a jednocześnie obwarowane wskazanymi powyżej przesłankami. W niniejszej sprawie nie sposób podzielić stanowiska Sądu *ad quem*, iż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Pozwany przedstawił zarzut z art. 408 § 3 k.c. w zw. z art. 898 § 2 k.c. z tytułu poniesionych nakładów na ostatniej rozprawie przed Sądem pierwszej instancji. Nawet uznając, iż stanowi to skuteczne podniesienie żądania obdarowanego, to jednak w tym zakresie Sąd pozostaje związany zakresem żądania i nie może dokonywać dowolnych ustaleń co do poczynionych nakładów, dokonując oceny żądania na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego. Sam wniosek dowodowy złożony łącznie z zarzutem z art. 408 § 3 k.c. na okoliczność, jakie nakłady zostały poczynione na rzecz darowizny, nie jest wystarczający do uznania, iż zostało zgłoszone skuteczne żądanie zwrotu oznaczonych nakładów, które powinny zostać sprecyzowane zarówno co do rodzaju, jak i wartości. Skuteczne podniesienie zarzutu na podstawie art. 408 § 3 k.c. wymaga zgłoszenia żądania określonego w art. 408 § 1 k.c., zgodnie z którym zobowiązany do wydania korzyści może żądać zwrotu nakładów koniecznych o tyle, o ile nie znalazły pokrycia w użytku, który z nich osiągnął, zaś zwrotu innych nakładów może żądać o tyle, o ile zwiększają wartość korzyści w chwili jej wydania.

Pozostałe podniesione przez Powódkę zarzuty nie miały związku z podstawą orzeczenia Sądu drugiej instancji uchylającego wyrok Sądu *a quo* i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).

